

Tárgyi tévedés visító vércsét *pic-vret*-rel, királydinnyét egyszerűen *grains dorés*-val, szegénylegényt *mendiant*-nal fordítani.

Vizont ha egyfolytában olvassuk e prózai verseket, érezzük, hogy költői lélek írta át azokat és még ezen a furcsa idegen burkon is keresztül-lüktet a nagy, a legnagyobb lírikus tüzes érverése. Köszönjük a fordítóknak, hogy legalább azt sikerült átvenniök nehéz nyelvükre, ami a legfontosabb: a belső lendületet. Ezen a fordításon keresztül meg lehet érezni a magyar géniusz eredetiségét.

Eckhardt Sándor.

Kéky Lajos: Petőfi. Élet- és jellemrajz. (Athenaeum, 1922.) A százados évforduló alkalmi kiadványai közt szerényen ajánlja magát Kéky könyvecskéje, melynek „minden becsvágya az, hogy mennél szélesebb körökben — az érdeklődő művelt közönségben s az ifjúságban — segítsen megérteni ezt a csodálatos jelenséget.” Ezt a kitűzött célt a szerző teljes mértékben el is éri. Lelkiismeretesen összefoglalja a gazdag Petőfi-irodalom eredményeit s így megbízható képet ad a költő életéről, egyéniségéről, a költészetéről vallott fölfogásáról, költői természetének tartalmáról, művészetéről és jelentőségéről. De Kéky könyve több a megbízható kalauzsnál, mert minden szavában érzik a tudáson és a megértésen fölül a megérezés melegsége, a művészi újraélésnek bensősége, amit a szerző nem a kész irodalom ügyes felhasználásából merít, hanem saját lelkéből, melyet a költő műveinek varázsa illetett. Világosan rámutat Petőfi költészetének ama mozzanataira, melyek a maga korában az újság ingerével hatottak, s azokra az értékeire, melyek maradandóvá tették irodalmunkban; ezt különösen az *Egyénisége* fejezetében, s a *Költészet*e fejezetének első és utolsó szakaszában találjuk. Csupán egy zárófejezetnek érezzük híját, amelyben a szerző Petőfinek világirodalmi jelentőségét is összefoglalta volna. A könyv adatszerű elemei természetesen megbízhatók, legfeljebb egyet lehetne ekként kiigazítani, hogy *A helység kalapácsa* kevéssel megelőzte a *Versék* megjelenését. Hogy nem Petőfi merített először a népköltésből, azt a szerző maga fejt ki, mikor

az elődöknek hozzá való viszonyát élesen megvilágítja. Ezt még azzal lehetne kiegészíteni, hogy elődei nem hogy válogattak a természet jelenségeiben, hanem nem tudtak eléggé elszakadni az irodalmi hagyománytól, míg Petőfi csodálatosan gyors fejlődésében kibontakozik belőle s a maga szemével nézve a mindenséget, nem örökölt, hanem saját személyi élményét alakítja művészig.

Kéky kitűnően ért hozzá, hogy egyszerű és világos előadásába beleolvassa Petőfinek saját szavait s így petőfies színt és zamatot adjon fejtegetéseinek. Így könyve nemcsak hű és megbízható kalauza a magát rábizó olvasónak, hanem kedves kísérelője is a költő egyénileg és művészig gazdag kincstárában.

Tolnai Vilmos.

Zilahy Lajos: Szépapám szerelme. (Regény. A Kultúra kiadása.) Költőnk szépapja elmegy a váradi szüretre, hogy megnyerje Koós Terézia szívét; a leány apja hűvösen fogadja, mert hát az öreg, aki akkor huszonöt esztendő volt, gézengúz hírében állott. Pedig szereti Teréz, de nem tehet apja akarata ellen s ezt meg is írja könnyűvérű gavallérjának. Mártonnak kapóra jön a török háború; derekasan harcol s meg is sebesül. A temesi futás után hazakerül, éppen az öreg Koós temetésére; az akadályok elsímulnak s Teréz a felesége lesz.

Nagyjából ennyi volna a másfél-száz oldalnyi elbeszélés tartalma. Regénynek szintűgy nem nevezhetnők Zilahy könyvét, mint ahogy helytelen ez a műfaji minősítés a mai, *regény*-nek jelzett könyvek kilencven százalékára.

Csupa líraiság; részletesebb jellemfestés, cselekvény kevés van benne; egy sereg színes, pár ecsetvonással odavetett jeleneten lovagol át a hős, mint valami huszárkalandon. Zilahy érdekesen, biztos kézzel ír le apróságokat; például ahogy az öreg borotválkozik s a szüretre készül, maga egy kerek, finom novella. A két szerelmes forró ölekezését mi is érezzük; a tábor mintha előttünk hemzsegne; egy-két ódon stílusú levélből a régi jó világ levegője árad. Érdekesen megrajzolt alak Márton, az író szépapja. A féle víg-szomorkás, őszinte, nyers lélek, akiből hirtelen tör fel szerelem, sze-

retet, gorombaság. Egészséges régi-magyar, könnyen kihever mindent. Élete végéről már csak Prosper Mérimée-i gesztussal sejtetett adatok beszélnek. A többi szereplő csak átsuhanó árnyék. Egy-két bágyadtabb kép is akad a friss elbeszélésben.

Zilahy költőnek indult: néhány verse nemesen csendült bele a háború költészetébe. Lírikus ő a prózában is. Nyelve eleven, bőszes, kifejező nyelv. Úgy csörgedez, mint a hegyi patak, melynek fenekére látni. A ropegős, katonás nyelv összevág a főalak karakterével; nem sodor magával mélyebb gondolatot, de kedves hangulatokat kelt. Ezek a hangulatok mindvégig lekötik a könyv olvasóját.

Zilahy jó novellairó s pillanatfelvételei többnyire sikerültek.

Ezekben a kis novellákban, melyeket a főhős azonossága köt össze, vonzóan tudta feltámasztani a török háborúk világának magyar élethanulatát. Elbeszélő készségével, eleven rajzaival egyik legkiválóbb fiatal írónk, kitől még súlyosabb köteteket várunk.

Vajthó László.

Ravasz László. E helyen nem az egyházi férfiú, hanem az író és szónok érdekel bennünket, mely két utóbbi öbenne mindenkor egy. Egy pedig oly módon, hogy írott művei (még filozófiai fejtegetései is) voltaképp szónoki koncepciók. „Írónak indult s szónokként érkezett meg” — mondja magáról igazán, nemrég megjelent kötete elején, melyben beszédeit, előadásait s némely kisebb irrományait adta ki *Orgonazúgás* cím alatt. E könyvét, meg a *Gondolatok* címűt, mely immár második kiadásban tesz közzé műveiből kiválogatott szemelvényeket, folyvást azzal az érzéssel olvasgatjuk, hogy ezekben a szónoknak egy új, nálunk eleddig kevésbé ismeretes válfaja nyilatkozik meg, melyet érdemes lesz közelebbről meghatározoznunk.

A magyar közönség átlagának öt-öt óta különös egyoldalú fogalma van arról, hogy mi a szónok s a szónoki beszéd. Heves temperamentum, mely magával ragad; kitörő tűz, robbanó indulat, hullámvásában egymással vetekedő gesztus és hang: szóval maga a túlfűtött liraiság az ő szónoki eszménye. Minthogy a magyar ember kevészavú, s ahhoz, hogy beszédre ragadtassa magát, némi rend-

kívüli indulatra (talán ihletre) van szüksége: a huzamos beszédet, a nyíltan sokakhoz szólást, tehát a szónoklást, alig is tudja indokolttnak ítélni ily rendkívüli hevült állapot, vagy nagy indulat kényszere nélkül.

Alig lehet e közkeletű szónok-típus-hoz meglepőbb ellentétet képzelni Ravasz Lászlónál. Pedig az ő beszédei is lírai fogantatásúak, sőt hatásuk nem egyszer költeményekére emlékeztet.

S csakugyan, az ő szónoklata is érzelmi jelenség, de nagyban különböz ama szokottabb típusától. Az az érzelmi folyamat, mely a beszéd szülőke, nála már a megszólamlás előtt lejátszódott, s a beszéd nem párhuzamos kísérője, hanem megérett eredménye e folyamatnak. Ezért hiányzanak beszédeiből a színészi elemek s az indulat közvetlen rugalmát éreztető rögtönzések, vagy rögtönzés-látszatok; ezért nincs bennök szertelenség és izgalom, nincs alkalmi, útközi meglepetés, fordulatba, vagy éppen szóba belelopott részlet-hatás, pillanatnyi káprázat, erőmutatvány, közönség-forgatás. Mintha nem is gesztikulálna, s hangja sem emelkednék. Ha beszédeit olvasuk, nem kísért úntalan a vágy, hogy fennhangra hevüljünk, sőt inkább valami magányba utalást érzünk hatásaként, elhívást a gondolkodásra. Ez a szónoklat nem tömegnek nézi hallgatóságát, nem tömeg-indulatokat akar felkavarni, hanem gyülekezetbe összesereglett egyes emberek lát s az egyenként való magabizálást célozza, vagy eredményezi hatásul. Oda vezet hallgatóit, honnan maga fakadt: az egyedülvaló elmélyedésbe. Egy előzetes elmélyedés kész eredményeit tolmácsolja és közvetíti.

A beszédnek ekként nem marad más feladata, mint hogy e belső megállapodásokat megértesse s meggyőzőn helyes és üdvös voltuk felől. Innen van, hogy beszédei nem a gondolatokkal most vívódó, azokat szemünk láttára kialakító, izgalmas erőfeszítés hatását teszik, hanem inkább higgadtággal vonzanak, valamelyes paedagógiai erénnyel, mi a bizonyossággal felismert és vallott tételnek világos, emlékezetes megértésében s ennél fogva meggyőző terjesztésében áll. Tanító jellegű szónoklat ez, s ebbeli jellege hozza magával mindazon jelességeit, mikre